

VĮ PANEVĖŽIO MIŠKŲ URĖDIJOS VIDINĖS MIŠKOTVARKOS PROJEKTO SANTRAUKA

Miškotvarkos projektas – tai dokumentas, pagal kurį organizuojama miškų ūkio veikla ir atliekami visi miško atkūrimo, naudojimo ir miško žemių tvarkymo darbai.

Miškotvarkos projektas parengtas, remiantis 2007 m. atliktos valstybinės miškų inventorizacijos duomenimis. Pagal jį bus tvarkomi, naudojami ir atkuriami VĮ Panevėžio miškų urėdijos miškai 2008–2017 metais.

Miškų inventorizacija (sklypinė miškotvarka) atlikta visų nuosavybės formų miškuose, vadovaujantis Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcija, naudojant aerofotografavimo medžiagą. Inventorizacijos metu nustatytos sklypų ribos, aprašyti (įtaksuoti) visi sklypai nustatytu tikslumu pagal augavietes, funkcinę paskirtį, medynų rodiklius, duomenų bazių reikalavimus. Parengti duomenys apie miškų urėdijos (valdos) miško išteklius, jų našumą bei produktyvumą, funkcinę, erdvinę, amžiaus ir rūšinę struktūras, miško įrenginius ir technikinį aprūpinimą, Raudonosios knygos objektų (lizdaviečių, augalų, gyvūnų) ir Europos ekologinio tinklo Natūra 2000 objektų radvietes, kertines miško buveines, vykdytas ūkines priemones.

Svarbiausi miškų urėdijos tikslai yra: miško išteklių išsaugojimas ir gausinimas, vadovaujantis visuotinai pripažintais tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio principais; racionalus, tolygus ir nepertraukiamas miško išteklių naudojimas bei miškų produktyvumo didinimas ir auginamos medienos kokybės gerinimas; biologinės įvairovės išsaugojimas ir gausinimas bei miškų sanitarinės ir priešgaisrinės apsaugos gerinimas; miškų ekosistemų tvarumo užtikrinimas; miškų naudojimo rekreacinėms reikšmėms intensyvinimas ir kt.

Panaudojus miškų inventorizacijos duomenis miškų urėdijos valdomiems miškams parengtas vidinės miškotvarkos projektas. Jo turinį sudaro aiškinamasis raštas, taksoraštis (visų inventorizuotų miško sklypų aprašymai), suvestiniai miškų inventorizacijos duomenys miško ūkinių piemonių žiniaraščiai ir kartografinė medžiaga – miškų žemėlapiai M 1:10000, medynų planai M 1:20000, apžvalginiai žemėlapiai M 1:50000. Kartografinėje medžiagoje ir taksoraščiuose informacija pateikta apie visų nuosavybių formų miškus. Visa parengta miškotvarkos medžiaga yra miškų urėdijoje ir girininkijose. Privačių ir skirtų nuosavybės teisių atkūrimui miškų, kitų miškų valdytojų ir naudotojų miškų inventorizacijos suvestiniai duomenys yra Aplinkos ministerijos miškų departamente, Aplinkos apsaugos inspekcijoje ir Valstybinėje miškotvarkos tarnyboje. Privačioms miško valdoms miškotvarkos projektai rengiami pagal šių miškų savininkų užsakymus.

BENDRA MIŠKŲ URĖDIJOS MIŠKŲ CHARAKTERISTIKA

Miškotvarka 2007 metais inventorizavo 79451 ha miškų, iš jų miškų urėdijos valdomų valstybinės reikšmės miškų ir žemių – 39148 ha (49 proc.), privačių ir nuosavybės teisių atkūrimui skirtų miškų – 39820 ha (per 50 proc.), kitų naudotojų miškų – 483 ha (beveik 1 proc.). Tarp privačių ir

nuosavybės teisių atkūrimui skirtų miškų dar neprivatizuotų (valstybinių) miškų buvo 8560 ha.

Visas miškų urėdijos teritorijos plotas suskirstytas į 11 girininkijų: Gustonių, Gegužinės, Pyvesos, Karsakiškio, Paežerio, Tarušų, Raguvėlės, Naujamiesčio, Krekenavos, Raguvos, Anciškių. Vidutinis girininkijos plotas (visi miškai) – 7220 ha (valstybinės reikšmės miškuose – 3560 ha). Miškų urėdijoje yra 30 eiguvų. Vidutinis eiguvos plotas (valstybinės reikšmės ir nuosavybės teisių atkūrimui skirtų miškų) – 1590 ha (valstybinės reikšmės miškuose – 1300 ha). Vidutinis miško kvartalo plotas (visi miškai) – 37 ha (valstybinės reikšmės miškuose – 33 ha), taksacinio sklypo – 1,7 ha (2,0 ha).

Miškų urėdijos teritorijos miškingumas – 34,2 proc.

Miškai saugomose teritorijose užima per 25650 ha arba 32 proc. visų miškų urėdijos veiklos teritorijoje esančių miškų ploto, iš jų valstybinių parkų, biosferos poligonų ir visų draustinių miškai – 22884 ha arba 89 proc. visų saugomų teritorijų ploto. Daugiau pusės (60 proc.) miškų saugomose teritorijose yra valstybinės reikšmės miškai.

Miškų urėdijos teritorijoje yra regioninis parkas, du biosferos poligonai, keturi valstybiniai ir du savivaldybių draustiniai:

	Saugomos teritorijos pavadinimas	Miškų plotas miškų urėdijos veiklos teritorijoje (ha)	Miškų urėdijos valdomuose miškuose (ha)
1.	Krekenavos regioninis parkas	5015	2615
2.	Taujėnų–Užulėnio miškų biosferos poligonas	2969	912
3.	Žaliosios girios biosferos poligonas	10559	7538
4.	Juostos valstybinis hidrografinis draustinis	189	25
5.	Naudvario valstybinis botaninis draustinis	68	59
6.	Viržonų valstybinis botaninis draustinis	26	nėra
7.	Žaliosios girios valstybinis botaninis–zoologinis draustinis	3082	3044
8.	Pašilėlių botaninis–zoologinis draustinis	323	nėra
9.	Sanžilės kraštovaizdžio draustinis	600	399
	Iš viso	22832	14592

Genetiniai draustiniai užima beveik 99 ha plotą.

Toliau santraukoje miškotvarkos projekto duomenys pateikiami tik valstybinės reikšmės miškams.

Miškai į grupes ir pogrupius suskirstyti pagal Miškų įstatymo reikalavimus, Miškų priskyrimo miškų grupėms tvarką ir normatyvus.

I miškų grupės (rezervatinių) miškų nėra. II grupės (specialios paskirties – ekosistemų apsaugos ir rekreaciniai) miško žemė užima 4622 ha (12,2 proc.), III grupės (apsauginiai) – 1034 ha (2,7 proc.), IV grupės (ūkiniai) – 32296 ha (85,1 proc.). Kiekvienai miškų grupei nustatytas atitinkamas ūkininkavimo tikslas ir ūkinis režimas.

Miško žemė užima 37952 ha (97 proc.), o apaugusi mišku žemė (medynai) – 91 proc. bendro miškų urėdijos valdomų miškų ploto. Medynai dengia beveik 94 proc. miško žemės. Kultūrinės kilmės medynai sudaro per 14 proc. medynų ploto, o sukultūrinti medynai – beveik 15 proc. Neapaugusi mišku miško žemė užima 1167 ha (3 proc.), iš jos – kirtavietės – 728 ha. Ne miško žemės yra 1196 ha (3 proc.), iš jos: pelkės – 662 ha (1,7 proc.), vandenys – 373 ha (1,0 proc.), užstatyta žemė – 14 ha, kita ne miško žemė – 10 ha, miško keliai – 137 ha (0,3 proc.).

Bendras medynų tūris – 7293 tūkst.m³ medienos, iš jo brandžių – 2570 tūkst.m³. Vidutinis medynų amžius – 54 metai, skalsumas – 0,73, bonitetas – I,7. Vidutinis visų medynų tūris 1 ha – 205 m³, brandžių medynų – 284 m³, bendras einamasis prieaugis – 6,42 m³/ha. III ir IV miškų grupių medynai pagal plotą brandumo grupėmis pasiskirsto taip: jaunuolynai – 31 proc., pusamžiai – 28 proc., bręstantys – 16 proc. ir brandūs – 25 proc. Pagal dirvožemio granulimetrinę sudėtį urėdijos miškuose daugiau lengvų mineralinių dirvožemių – 31 proc., dažniau sutinkamos laikinai užmirkusios labai derlinga (Ld) ir derlinga (Lc) augavietės – 24 ir 21 proc., mėlyninė–kiškiakopūstinė ir garšvinė miško tipų serijos (po 21 proc.).

MIŠKOTVARKOS PROJEKTO ĮVYKDYMO ANALIZĖ

Ūkinės veiklos analizės tikslas yra įvertinti miško valdoje efektyvumą. Analizės rezultatai naudojami valdos ūkio tikslams koreguoti bei naujo vykmečio projektiniams sprendiniams pagerinti. Analizės uždaviniai yra nustatyti:

- atliktų ūkinių priemonių atitikimą projektiniams bei nuokrypių priežastims pagal priemonių rūšį, apimtį ir kokybę;
- miško išteklių pokyčius, jų priežastis, atitikimą tvaraus miškų ūkio kriterijams bei rodikliams;
- ekonominius veiklos rezultatus;
- įvykius ir procesus, turėjusius esminės įtakos ūkininkavimui.

Per praėjusį vykmetį (1997–2007 m.m.) pagrindinių miško kirtimų metinė biržė pagal miškotvarkos projektuotą tūrį iškirsta beveik 99 proc., ugdymo kirtimų – 92 proc., sanitarinių kirtimų – 120 proc. projektuotos. Didesnę sanitarinių kirtimų apimtį nulėmė atskirais metais pasitaikančios vėjavartos, kenkėjų pažeidimai ir ypač uosynų džiūvimas. Pagrindiniai miško kirtimai sudarė 63 proc. (projektuota 64 proc.), ugdymo – 15 proc. (16 proc.), sanitariniai – 21 proc. (18 proc.), kiti kirtimai – 1 proc. visos projektuotos miško kirtimų apimties. Spygliuočiai pagrindiniuose miško

kirtimuose sudarė 29 proc. (projektuota 25 proc.), kietieji lapuočiai – 3 proc. (3 proc.), minkštieji lapuočiai – 68 proc. (72 proc.). Iš 1 ha medynų buvo iškertama po 4,4 m³ likvidinės medienos. Neplynaus kirtimais buvo iškertama beveik 10 proc. viso pagrindiniais miško kirtimais iškertamo tūrio (projektuota tiek pat). Šviesinimų ir valymų apimtis pagal plotą įvykdyta 84 proc.

Miškotvarkos lauko darbų metu įvertinta penkerių paskutiniųjų metų ugdymo kirtimų kokybė (beveik 3600 ha plote. Tik 3 ha plote ši ūkinė priemonė įvertinta nepatenkinamai.

Miškotvarka inventorizavo 3080 ha paskutinio vykmečio želdinių. Gerų želdinių rasta 72 proc. (2213 ha), patenkinamų – per 27 proc. (844 ha), blogų ir žuvusių – 0,7 proc. (23 ha).

Pagrindinės išvados apie ūkinę veiklą:

1. Pagerėjo žemės naudmenų struktūra: 1748 ha (5 proc.) padidėjo miško žemės plotas. Sumažėjo pelkių plotas 252 ha. Medynų plotas padidėjo 644 ha. Padaugėjo kultūrinės kilmės ir sukultūrintų medynų – jų yra 28 proc. viso medynų ploto.
2. Eglynų plotas padidėjo 1169 ha, pušynų – 191 ha, drebulynų – 196 ha, juodalksnynų – 243 ha, o sumažėjo uosynų – 955 ha, beržynų – 126 ha, ąžuolynų – 72 ha, baltalksnynų – 49 ha. Tiksliniai medynai sudaro 88 proc. viso IV miškų grupės ploto, toleruoti – 10 proc.
3. Medynų vidutinis tūris 1 ha padidėjo 6 m³ ir šiuo metu yra 205 m³. Brandžių medynų tūris 1 ha yra 284 m³ (padidėjo 25 m³).
4. Padidėjo III ir IV miškų grupių brandžių medynų plotas 6 proc.
5. Gera paskutinio vykmečio želdinių būklė – geros būklės želdinių yra 72 proc., patenkinamos – 27 proc.
6. Pagerėjo ugdymo kirtimų kokybė – nepatenkinamai išugdytų yra tik 3 ha.
7. Sanitarinė miškų būklė dar normali – tačiau miškuose inventorizuota apie 54 tūkst.m³ sausulių ir virtėlių (1,5 m³/ha).
8. Elninių žvėrių yra per daug, jų daroma žala miškui pastebima (pažeistų medynų yra apie 2,5 proc.).
9. Padidėjo teritorijos miškingumas – jis dabar siekia 34,2 proc.
10. Per vykmetį nutiesta 49 km kelių.

MIŠKOTVARKOS PROJEKTAS

Ūkinės veiklos projektavimas vykdytas, vadovaujantis Miškų įstatymu, Specialiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis, Saugomų teritorijų įstatymu, Medžioklės įstatymu, Aplinkos ministro patvirtintais, ūkinę veiklą reglamentuojančiais normatyvais: Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodika, Pagrindinių miško kirtimų taisyklėmis, Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatais, Miško ugdymo kirtimų taisyklėmis, Miško sanitarinės apsaugos taisyklėmis, Miško priešgaisrinės apsaugos taisyklėmis ir kt.

Projektavimo tikslas yra parengti ir pagrįsti sprendimus dėl ilgalaikių valdos tikslų, kurie turi laiduoti visų miško funkcijų užtikrinimą bei tvarų ir subalansuotą miškų ūkį. Svarbiausi ilgalaikiai tikslai miško valdos mastu – optimalios miško funkcinės struktūros, miško rūšinės sudėties, miško amžiaus struktūros ir erdvinės struktūros palaikymas.

Miško kirtimai. Pagrindinių miško kirtimų apimtis apskaičiuota pagal Pagrindinių miško kirtimų normos nustatymo metodiką, o kirtimai teritorijoje išdėstyti vadovaujantis Pagrindinių miško kirtimų taisyklių reikalavimais. Šių kirtimų projektas parengtas pirmam penkmečiui (2009–2013 metams). Pavienių medžių ir brandžių medžių, esančių nebrandžiuose medynuose, kirtimas projektuotas nedidelės apimties. Ugdymo kirtimai projektuoti prisilaikant patvirtintų Miško ugdymo kirtimų taisyklių, kirtimų būtinumas miško sklypams nustatytas pagal miškininkystės reikalavimus. Sanitarinių kirtimų apimtis apskaičiuota pagal medynuose (pradedant V amžiaus klase) natūraliai iškrentančios medyno tūrio dalies procentą.

Ateinančiam vykmečiui projektuojama metinė kirtimų apimtis yra 140 tūkst.m³ likvidinės medienos, iš jos pagal kirtimų rūšis:

– pagrindiniai miško kirtimai 470 ha 105,7 tūkst.m³

– brandžių minkštųjų lapuočių medžių nebrandžiuose x 1,7 tūkst.m³

spygliuočių ir kietųjų lapuočių

medynuose ir pavienių medžių kirtimai

– ugdymo kirtimai, iš viso 708 ha 11,1 tūkst.m³

iš jų:

šviesinimai ir valymai 435 ha 0,5 tūkst.m³

retinimai 199 ha 6,3 tūkst.m³

einamieji kirtimai 74 ha 4,3 tūkst.m³

– sanitariniai kirtimai x 20,0 tūkst.m³

– kiti kirtimai x 1,5 tūkst.m³

Miško naudojimo rodikliai:

Eil. Nr.	R o d i k l i a i	II miškų grupėje	III miškų grupėje	IV miškų grupėje	Bendri
1.	Iškertamas tūris iš 1 ha mišku apaugusio ploto (m ³):				
	– bendras	1,8	4,4	5,3	4,7
	– likvidinis	1,5	3,6	4,3	3,9
2.	Pagrindinių miško kirtimų (bendras tūris) dalis bendrame naudojime (proc.)	24	50	79	75
3.	Bendro einamojo prieaugio naudojimas (proc.)	27	70	84	75
4.	Miško naudojimo proc. nuo bendro medynų tūrio	0,7	2,2	2,7	2,3
5.	Miško kirtimais apimtas plotas (be pavienių medžių, brandžių medžių nebrandžiuose medynuose, sanitarinių ir kitų kirtimų) (proc.)	1,0	1,8	3,7	3,3
6.	Plynai iškertamo ploto proc. nuo medynų ploto		0,8	1,4	1,2

Miško naudojimo intensyvumas II grupės miškuose yra apie 3 kartus mažesnis už naudojimą III ir IV grupių miškuose ir sudaro tik 27 proc. bendro einamojo prieaugio.

Miško atkūrimas. Miško atkūrimo darbai projektuoti prisilaikant Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų. Suprojektuota metinė želdinimo apimtis pirmam penkmečiui yra 210 ha, želimui pirmame penkmetyje palikta 561 ha. Želdinti numatoma apie 66 proc., miškui želti paliekama per 34 proc. visų miško atkūrimui skirtų plotų. Antram vykmečio penkmečiui miško atkūrimo apimtis bus patikslinta suprojektavus pagrindinių miško kirtimų biržes 2014–2018 metams.

Miško selekcija ir sėklininkystė. Medynams nustatyta selekcinė grupė, pateikta esamų sėklinių plantacijų, sėklinių medynų, genetinių draustinių, rinktinių medžių charakteristika, apskaičiuotas sodmenų poreikis.

Miško apsauga. Suprojektuota sanitarinių kirtimų apimtis (20 tūkst³ likvidinės medienos per metus), pateiktos ir rekomenduotos biologinės,

cheminės ir kitos sanitarinės miškų apsaugos priemonės pagal Miško sanitarinės apsaugos taisyklių reikalavimus.

Miško priešgaisrinės apsaugos projektas parengtas visiems miškams. Miškai suskirstyti degumo klasėmis: didelio degumo (27 proc. miškų), vidutinio degumo (24 proc.) ir mažo degumo (49 proc.). Numatytas kasmetinių operatyvinių priešgaisrinių planų atnaujinimas, mineralizuotų juostų atnaujinimas (apie 300–350 km per metus), priešgaisrinės technikos ir inventoriaus modernizavimas.

Medžioklėtvarka. Pateikta medžioklės plotų ir medžiojamosios faunos charakteristika, vadovaujantis normatyvais nustatyta leistina žvėrių gausa, apskaičiuotas reikalingas pašarų kiekis, suprojektuoti biotechniniai įrenginiai. Rekomenduotinas žvėrių skaičius miškuose toks: 74 briedžiai, 556 elniai, 685 stirnos, 1068 šernai. Realus elninių žvėrių skaičius miškuose yra apie 1,8 karto didesnis už leistiną šių žvėrių skaičių, todėl reikia didinti sumedžiojimo apimtį.

Miškų sausinimas. Miškų sausinimas ateinančiam vykmečiui pagal techninius projektus neprojektuotas. Rekomenduojama sausinti užmirkusius ir pelkinius IV grupės miškus (apie 2200 ha), taikant vietinę melioraciją.

Rekreacija ir poilsio organizavimas miškuose. Pateikta rekreacinių miškų (jų yra 703 ha) charakteristika, miškuose esama rekreacinė įranga, pateiktos rekomendacijos dėl jų tvarkymo. Poilsio ir miškų lankymo sąlygų pagerinimui miškuose (ne tik rekreaciniuose) projektuojama tvarkyti esamas poilsivietes ir įrengti apie 40 įvairaus dydžio ir su įvairia rekreacine įranga rekreacijos objektų. Išlaidos rekreacijai neturėtų būti mažesnės už dabartinį dydį – apie 115 tūkst.Lt.

PROJEKTINIŲ SPRENDINIŲ VERTINIMAS

Ekologinis vertinimas. Miškotvarkos projektas parengtas tvaraus ir subalansuoto miško ūkio principais, atsižvelgiant į ekologines, ekonomines, socialines miškų funkcijas bei visuomenės reikmes. Tai rodo šie rodikliai:

- miškų suskirstymas į grupes ir pogrupius pagal jų funkcinę paskirtį, ūkininkavimo tikslus ir ūkinį režimą;
- miško kirtimų projektavimas pagal kirtimų normos nustatymo metodikoje ir kirtimų taisyklėse numatytas nuostatas;
- atkūrimo būdo parinkimas atsižvelgiant į miškų paskirtį, augavietes;
- ūkinių priemonių projektavimo pagrindimas normatyvais, parengtais pagal augavietes, t.y. įvertinant ekosistemų ryšį su aplinka;
- ūkinių priemonių projektavimas, atsižvelgiant į esamų saugomų teritorijų nuostatus, ūkinės veiklos reglamentavimo dokumentus;

– miškų tvarumo ir biologinės įvairovės įvertinimas pagal Europos kriterijų sistemą.

Ekonominis vertinimas. Pajamos ir išlaidos planuojamos, atsižvelgiant į projektuojamų darbų apimtį bei faktinius miškų urėdijos duomenis. Esant dabartiniams pajamų ir išlaidų lygiui bei struktūrai, miškų urėdija vykdytume turėtų dirbti pelningai. Bendrasis pelningumas siektų apie 16 proc. – 3 mln.litų.

Socialinis vertinimas. Miškai – tai ne vien tik gaunama mediena ir pajamos už ją. Ne mažiau svarbi jų socialinė reikšmė – tos miškų funkcijos, kurias jie suteikia aplinkai ir žmogui. Tai grynas ir švarus oras, vanduo, gyvūnijos ir augalijos biologinė įvairovė, poilsis miške, grybai, uogos ir kt.

2001 metais atliktas VI Panevėžio miškų urėdijos valdomų miškų sertifikavimas pagal Miškų valdymo tarybos (FSC) sertifikavimo programą. Pasibaigus sertifikato galiojimo laikui, 2006 metais atliktas miškų resertifikavimas ir tarptautinio sertifikato galiojimo laikas pratęstas iki 2012 metų. Rengiant miškotvarkos projektą atsižvelgta į sertifikavimo sprendinius, įpareigojančius vykdyti tausojantį miško naudojimą, derinant gamtosauginius, socialinius ir ekonominius klausimus. Miškotvarkos projekto sprendiniai iš esmės neprieštarauja miškų urėdijos veiklos teritorijos gyventojų socialiniams ir ekonominiams interesams.